

Astonpadsmitā Starptautiskā Lingvistikas Olimpiāde

Ventspils (Latvija), 2021. g. 19.–23. jūlijā

Komandu sacensību uzdevums

Doti teikumi garifunu valodā. Lielākā daļa no tiem ir ņemti no diviem tekstiem (*Garinagu* un *Áfaruwati méisturu luagu mua*).

- A. Aban háluahani, madein hamuti.
- B. Aban hariñagun tun uwala.
- C. Aban hayabuin súdara lun houdin aríahai hama, mahantiñu dari laruga, binafi ligía háluahani, abanti hadeiruni.
- D. Aban sunti wagía laru beya waganowa lugundun le ñeingiñela wadeirai wawiwandun lun houdin waguburigu óuchaha.
- E. Aban wayabuin lun gabarabaila wayabuin hauéi harutiñu lugundun le habuserun hayusuruniwa kei haidamuni.
- F. Abanya hawarun lun aban lumada, Fernando liña, aban lidin áluahai lumaya aban méisturu ñeingiñe tidan IDES, Elmer.
- G. Aluguruwatu muna to luagu buiti tebegi.
- H. Anhein ayawaha irahü, bíchigame duna lun.
- I. Ariengatina bun lun bichugunu lun.
- J. Ariengatiñu hayabuibala.
- K. ¿Átiri bafayeha tuagu dúnigu?
- L. Bimarugaru guríara achülúra yaroun Rubadan.
- M. Dan layánuhan numa sunwandan náunabuni.
- N. Dan le achülürubai ora [sp. *hora* ‘laiks, stunda’] lun wounahouniwa wayabuibai Yurumein giñe, anurarügütiwa ñein giñe tidan úrüwa guríara.
- O. Dan le hachülürun lidan fulasu le, hadeirunrügü limoto [sp. *moto* ‘motocikls’] labu likasku [sp. *casco* ‘ķivere’].
- P. Dan le tatihali nadagimei aban laluguraha halaü, dábula.
- Q. Dan me liabin búguchi, aban towen búguchu.
- R. Darí numuti irahü le meiginbai uwi.
- S. Daríti tachülürun lúguchu aban tariñagun lunla madourunla chumagü le áfarubani.

- T. Gürüla ounli núhabu.
- U. ¿Halía barumuga?
- V. Hiláguatiñu tidan giñe aban guríara lugunduti le ban hañondogunu flúaru [angļu *flour* ‘milti’] lun hadügun heigin umada hadüga durudia.
- W. Hou hamutu durudia tuguya aban houwegun hañibibaña ñi.
- X. Ibiyeti ni woun kaba lan waluguraha.
- Y. Ibiyeti tiri nóguchu lun.
- Z. ¿Ka badügubai?
- AA. ¿Kaba badüga haruga?
- AB. ¿Kaba ayánuha buagu?
- AC. ¿Ka funa uagu láfarai! ladüga hísiyeti uadagimanu lun.
- AD. ¿Ka ichügun dúnigu to bun?
- AE. ¿Ka unba badügai?
- AF. Keiti mabuserun wama idamuniwama, ítara gubeiñadiwa lumagiñe wachülürun lidan fulaso lira, mabuseruntiwa lun idamunibadiwa; aban wayabuñ úrüwa ñaunti wagei lun wachülürun yahoun.
- AG. Láhurudaguñai larüna lau abuidagülei le.
- AH. Lárigi aban wawoura wachari lidan sun fulaso le ñiwabai lun buga gabarala lañahowniwa ereba lun weigin.
- AI. Lárigiñe ladüguni aban tiabin lagütu aban tidin adumureha luma nóguchi lun buga lafurenderun luádigimari flansu.
- AJ. Lárigiñe ladüguni lani práktika [sp. *práctica* ‘prakse’] tidan IDES, aban híchugun adagimanu lun ñein tidan tayer [sp. *taller* ‘darbnīca’] lani flansu.
- AK. Lárigiñe lásurun ladüguni lani plan básiko [sp. *plan básico* ‘pamatplāns’], aban lasagarun perito merkantil [sp. *perito mercantil* ‘grāmatvedis’]; lidinti adügai lani práktika [sp. *práctica* ‘prakse’] tidan IDES.
- AL. Lidani lubei wachülürun lidan fulaso le giribai Indura, wahati ya wele afagai sungubei wadügüni lun gabarala wawanserun.
- AM. Lidani wachülürubai Rubadan ñeingiñe wayabuñ yahaun dusu lidan gádürü hati.
- AN. Ligía máluahanhabani súdara, ladüga mabuseruntu lóguchu lun ladourun.
- AO. Mafeidira wamai wañeñe.
- AP. Marihin numutibu.

- AQ. Méisturu [sp. *maestro* ‘skolotājs’] Marlon aban liabin Balisigiņe luagu gádürü irumu lau.
- AR. Míbediwa achülürutiņu yahoun.
- AS. Nariñahali wachülürun le hun yahoun lidon fulaso le giribai Indura.
- AT. Ñeingiņe aban matrikularüwala [sp. *matricular* ‘pierakstīties’] lun lebelurun kolehio [sp. *colegio* ‘licejs’].
- AU. Ñeingiņe aban táwarun tun litiña, alugüdaun luagu doínhala dusu machülüngilila.
- AV. Ñeingiņe aban tiabin lúguchu Balisigiņe habu sun líbirigu tidan busu [sp. *bus* ‘autobuss’] lun yahaun.
- AW. Ñeingiņe hísieti lun, labunugun; aniheinti aban fulasu luma ya Tres Konchas haña lun.
- AX. Ñeinti labunugua sagüti láfuridun kolehiogiņe [sp. *colegio* ‘licejs’] raban weyu aban lidin abunugua ñein.
- AY. Nichuguba aban póupoutu bun lun basagarun gíbeti úduraü.
- AZ. Pero [sp. *pero* ‘bet’] aniheinti aban chumagü, aban lerederun asigenaha luma luagu fulasu le darí lun ladurun larigeirugu.
- BA. Pero [sp. *pero* ‘bet’] ligía hísieti uadagimanu lun, aban ladügun lani tayeri [sp. *taller* ‘darbnīca’] habiñe.
- BB. Sun le gábara lumuti ladügun lun labagaridun adüga lumuti.
- BC. Tidan aban aban hachagarun kali [sp. *cal* ‘kalķis’] tidon flúaru [angļu *flour* ‘milti’] lun gabarala hounwegun.
- BD. Wéiriti eyeri le.
- BE. Wéiritu hiñaru to.
- BF. Weyu ligira aban lidin doün nege disi, machülünti, aban táwaha lani señora [sp. *señora* ‘pieaugusi sieviete, sieva’] houn sun lumadagu anhein anihein lubei hama.
- BG. Ya Duruwiyu lebelura lidan furumiñe furendei dari lun ladüguni lagumuhoun le lisisin.
- BH. Yagiņe waruguda lun woudin Balisi, híbiri lun Nigarawoun, híbiri lun Wadimalu.
- BI. Yara Lagunurugu anihein badiya; bunaguati badiya, yuga, alugurahati watu, eifi, awasi.
- BJ. Yumbuitina hamuga anhana giara.

Garínagu

1. *Es jums pastāstīšu, kā mēs ieradāties šajā vietā, ko sauc par Hondurasu.*
2. *Kad bija laiks, lai mūs sūtītu prom no Sentvinsentas, mēs izbēgām no turienes trīs kuģos.*
3. *Tad mēs atbraucām, lai varētu aizbraukt [= atbraukt] projām no baltajiem, jo viņi gribēja mūs izmantot kā vergus.*
4. *Tā kā mēs negribējām būt vergi, – jo kopš mēs ieradāmies uz turieni, mēs bijām vergi, – tad tā kā mēs negribējām būt vergi, mēs ieradāmies šeit tajos trīs kuģos.*
5. *Uz viena [no kuģiem] tad piebēra kaļķus miltos, lai viņi nomirtu.*
6. *Tie, kuri bija uz viena no kuģiem, tad nomira, kad sāka mīcīt miltus, lai taisītu plāceņus.*
7. *Viņi apēda plāceņus un tad nomira ceļā.*
8. *Vien daži no mums šeit ieradās.*
9. *Tikai divi kuģi ieradās Roatanā.*
10. *Kad mēs ieradāmies Roatanā, bija 12. aprīlis.*
11. *No šejienes mēs devāmies uz Belīzu, citi uz Nikaragvu, citi uz Gvatemalu.*
12. *Tad mēs visi apmetāmies jūras kraštā, jo tur mēs atradām visu dzīvei nepieciešamo, lai mūsu senči ietu zvejot.*
13. *Tā tad mēs nodarbojamies ar zemkopību visur, lai mēs varētu cept kasavas maizi, lai ar to barotos.*
14. *Kopš mēs ieradāmies šajā vietā, ko sauc par Hondurasu, mēs pārcietām daudzas lietas, lai mums izdotos iet tālāk.*

Áfaruwati méisturu luagu mua

15. *Skolotājs Marlons atbrauca no Belīzas četrus gadus vecumā.*
16. *Šeit, Truhijo, viņš aizgāja pirmajā klasē [un palika], līdz pabeidza sešto klasi.*
17. *Pēc tam kad viņš pabeidza [sākumskolu], viņa vecmāmiņā atnāca parunāt ar manu tēvu, lai viņš iemācītos štrādāt ar koksni.*
18. *Kad viņš sāka štrādāt, viņš pārdeva krēslus un galdus.*
19. *Tā tad Viņš pierakstījās un aizgāja uz liceju.*
20. *Pēc tam kad viņš pabeidza, viņš izpildīja pamatplānu un ieguva grāmatveža diplomu; viņš izgāja savu praksi IDESā.*
21. *Pēc tam kad viņš izgāja savu praksi IDESā, viņam iedeva darbu tur koka darbnīcā.*
22. *Bet viņš mīlēja darbu un izveidoja savu darbnīcu pie viņiem mājās.*
23. *Tā tad viņam patika sēt; viņam bija zemes pleķītis Tres-Končās, kā to sauc.*
24. *Tur viņš sēja; katru reizi, kad viņš izgāja no liceja pēcpusdienā, viņš gāja uz turieni sēt.*
25. *Bet bija viens metiss, kurš sāka štrīdēties ar viņu par to zemi, un beigās iešāva viņam ausī.*
26. *Tā diena pagāja, bija jau desmit, bet viņš vēl neatgriezās, viņa sieva piezvanīja visiem viņa draugiem apjautāties, vai viņš nav ar viņiem.*
27. *Tad viņi pateica viņai, ka viņa nav.*
28. *Tā tad viņa piezvanīja viņa tantei apjautāties [kā tā sanāca], ka jau ir pusnakts, bet viņš vēl nav atnācis.*
29. *Viņi atkal pasauca viņa draugu vārdā Fernando, kurš devās viņu meklēt ar citu skolotāju no IDES, Elmeru.*
30. *Kad viņi atnāca uz to vietu, atrada tikai viņa motociklu un ķiveri.*
31. *Tad viņi to meklēja bet neatrada.*
32. *Tad viņi atnāca pēc policijas, lai tie dotos ar viņiem viņu meklēt, [bet policisti] negribēja iet; viņi to meklēja līdz nākamajai dienai un beidzot viņi to atrada.*

33. *Tā tad viņa māte atbrauca šurp no Belizas ar visiem viņa brāļiem ar autobusu.*
34. *Kad viņa māte atnāca, viņa palūdza, lai viņa nogalinājušo metisu neliktu cietumā.*
35. *Tāpēc policija viņu nemeklē, jo [Marlona] māte negrib, lai viņu liktu cietumā.*
36. *Kāpēc viņš viņu nogalināja! Strādīgs cilvēks bija.*
37. *Tur Baranko-Blanko viņam bija arbūzi; viņš sēja arbūzus, manioku; pārdeva malku, pupiņas, kukurūzu.*
38. *Visu, ko viņš varēja darīt lai pelnītu iztiku, viņš darīja.*

(a) Atrodiet atlikušo teikumu pareizos tulkojumus:

39. *Es tev iedošu laivu, lai tu nozvejotu daudz zivju.*
40. *Viņi teica, ka atmāks.*
41. *Es tev teicu, lai tu viņam to iedotu.*
42. *Nepazaudēsīm taču mūsu valodu.*
43. *Kad tavs tēvs atmāks, tava māte nomirs.*
44. *Suns iekoda man rokā.*
45. *Ja puika raud, tu iedosi viņam ūdeni.*
46. *Pārdod mājas par labu cenu.*
47. *Šis vīrietis ir garš.*
48. *Šī sieviete ir gara.*
49. *Es satiku puiku, kurš neēd gaļu.*
50. *Viņš nezina, kā sauc manu māti.*
51. *Vīņš berzē savu apakšdelmu ar šo slotu.*
52. *Es tevi neredzu.*
53. *Es atmāktu, ja varētu.*
54. *Mēs jau nezinām, ko pārdot.*
55. *Kad viņš ar mani runā, es viņam vienmēr atbildu.*
56. *Kurš iedeva tev šo kleitu?*
57. *Kur tu guli?*
58. *Ko tu darīji?*
59. *Kuram par labu tu to dari?*
60. *Ko tu darīsi rīt?*
61. *Kurš tevi rekomendēs?*
62. *Cik tu samaksāji par kleitu?*

⚠ Daudzi garifunu vārdi ir cēlušies no citu valodu vārdiem. Augstāk dotajos teikumos (1–62) ir sastopami aizguvumi no sekojošiem avotiem:

spāņu valoda: *avanzar* [abaɲsár] ‘iet tālāk’, *aprender* [aprendér] ‘mācīt, iemācīties’, *maestro* [maéstro] ‘skolotājs’, *patilla* [patíya] ‘arbūzs’, *sacar* [sakár] ‘izņemt, iegūt’, *tía* [tía] ‘tante’, *tortilla* [tortíya] ‘(kukurūzas) plācenis’, *yuca* [yúka] ‘manioka’

franču valoda: *dix* [dis] ‘10’, *douze* [duz] ‘12’, *place* [plas] ‘vieta’, *premier* [prəmje] ‘pirms’, *quatre* [katr] ‘4’, *six* [sis] ‘6’, *table* [tabl] ‘galds’

karinja valoda: *ereepa* ‘ēdiens’ (> sp. *arepa* ‘kukurūzas plātsmaize’) un daudzi citi

(b) Pārtulkojiet latviešu valodā:

• Ariengatu nūguchu nun nabuidunu muna.	• Nidin aríahai úduraü.
• Hísieti uwi lun.	• Nuguya mabuseruntina nuádigimari.
• Nani guríara to.	• ¿Ka tiri lani señora?
• ¿Ka babuserubai?	• Ariha hamutina súdara.
• Íbidieti nun átirila irumu tau.	• ¿Ka abu ludin?
• Yumbuitibu hamuga anhabu giara.	• ¿Ka biribai?
• Áfarati búguchi aban ounli.	• Wagía madüguntiwa guríara.
• Háluaha háfuridun óuchaha haruga.	• Máfaru numutu hiñaru to.

(c) Pārtulkojiet garifunu valodā:

- *Nezinu, kā sauc tavu tēvu.*
- *Viņi neredz šo vietu.*
- *Jūs nezināt, kā sauc šo vīrieti.*
- *Šī slota ir mūsu.*
- *Tu mani nenogalināji.*
- *Mēs neredzam šo laivu.*

(d) Lokono valoda ir tuvi radniecīga garifunu valodai. Doti vārdi lokono valodā, kā arī to tulkojumi latviešu valodā jauktā secībā:

aba, biama/bian, bui, dike, diki, donkon, dukhun, duna, farun, hiyaro, khabo, kuthu, lira, tora
sieviete, vecmāmiņa, auss, roka, apakšdelms, tas, tā,
tu, nogalināt, gulēt, redzēt, pēc, viens, divi

i. Noskaidrojiet pareizās atbilstības!

ii. Lokono vārdā ar nozīmi ‘gulēt’ agrāk bija cits līdzskanis saknē. Kurš līdzskanis mainījās?

⚠ Skaņu atbilstības vārdā ar nozīmi ‘tā’, iespējams, nav tādas, kuras jūs gaidījāt.

- (e) Runājot garifunu valodā, sievietes un vīrieši dažreiz izmanto atšķirīgus vārdus vieniem un tiem pašiem jēdzieniem. Izpētiet zemāk doto tabulu un aizpildiet tukšās šūnas! (Aizēnotās šūnas nav jāaizpilda.)

garifunu valoda (sieviešu runa)	garifunu valoda (vīriešu runa)	lokono valoda	karinja valoda	latviešu valoda
eyeri		wadili	wokory	
ati				<i>pipars</i>
		dei	awu	
		dakoti	ypupuru	<i>mana kāja</i>
			ajamosaiky	<i>tavs nags</i>
		kathi	nuno	
baligi			werūnòpo	
	amürü	bui		→ (d)
				<i>mans šūpuļtīkls</i>
	würi			<i>sieviete</i>
hugía (huguya)			amyjaron	
		kabun	oruwa	
	günwüri		kowai	<i>makšķerēšanas āķis</i>
hürü	wayumu	koa	wajumo	<i>krabis</i>
		kodibio	tonoro	
		dalikin	yjeky	<i>mans mājdzīvnieks</i>
		marishi	awasi	
			enàtary	<i>viņa deguns</i>
			kurijara	
		banahu	ore	
		shifen	ituna	<i>būt/kļūt rūgtam</i>
mua			nono	
		shimarha	pyrywa	<i>bultā</i>
		oniabo, iniabo	tuna	
		khayaba	kusipo	<i>blusa</i>
		ikikhodo	wàto	
		hadali		<i>saule</i>
		bahu rheroko	pena	<i>durvis</i>
núbana			yjere	
		shiba		<i>akmens</i>
		udaha	pi	<i>āda</i>

Daži (bet ne visi) vārdi, ar kuriem ir jāaizpilda tabula, ir doti zemāk:

agifida, amoro, au, balishi, bena, bodehi, bubada, búbara, dakora, dūbü, dunuru,
gimara, hayaba, horhorho, hui, lígiri, lushiri, niligün, nógudi, nūgūra, topu, ubanaü,
uburei, úraü, weju, worryi, wügüri, yegü
pelni, putns, zeme, aknas, mēness, manas aknas

⚠ Skaņu atbilstības vārdā ar nozīmi ‘mēness’, iespējams, nav tādas, kuras jūs gaidījāt.

(f) Doti teikumi lokono valodā, kā arī to tulkojumi latviešu valodā jauktā secībā:

1. Bian thoyothonon dadukha.	A. Šeit ir divas reljefa formas.
2. Bian horhorho yâka.	B. Es ieraudzīju divas pieeaugušas sievietes.
3. Bian kasakabo diki landa.	C. Viņš cīkštēsies ar jaguāru.
4. Dashî danoro diakoka.	D. Pieaugusī sieviete izdzirdēs putnus.
5. Dashimakufa hîri lokoa hu.	E. Es pasaukšu jūs jūsu vārdos.
6. Ikî kolokoka to hime.	F. Viņš ieraudzīja jaguāru.
7. Ludukha to kabadaro.	G. Zivs ir ugunī.
8. Lufarafa to kabadaro oma.	H. Viņi mani izsmies.
9. Lufarafa.	I. Viņš cīkštēsies.
10. Lufarufa aba kabadaro.	J. Viņš ieradās pēc divām dienām.
11. Namithadufa de.	K. Pieaugusī sieviete klausīsies putnus.
12. To thoyotho kanabafa to kodibiobe khonan.	L. Viņš nogalinās vienu jaguāru.
13. To thoyotho kanabufa to kodibiobe.	M. Mana galva uz mana kakla.

i. Noskaidrojiet pareizās atbilstības!

ii. Pārtulkojiet latviešu valodā:

14. Lufarufa aba kabadaro tora hiyaro oma.
15. Hushimaku we.
16. Horhorho diakoka to shibabe.

iii. Pārtulkojiet lokono valodā:

- N. Vīrietis klausīsies.
- O. Mēs smiesimies.
- P. Viņi kliegs.
- Q. Šeit ir trīs vīrieši.

(g) Uz atbilžu lapas dots vārdu saraksts garifunu valodā. Pārtulkojiet pēc iespējas vairāk no tiem latviešu valodā!

⚠ Garifunu valoda (melno karību valoda) pieder aravaku valodu saimes karību atzaram. Tajā runā ap 150 000 cilvēku Hondurasā, Belizā, Gvatemalā un Nikaragvā, kā arī garifunu diasporā ASV.

Lokono valoda (aravaku valoda) pieder aravaku valodu saimes karību atzaram. Tajā runā ap 2 500 cilvēku Franču Gviānā, Surinamā, Gajānā un Venecuēlā.

Karinja valoda (karību valoda) pieder karību valodu saimei. Tajā runā ap 6 000 cilvēku Franču Gviānā, Surinamā, Gajānā un Venecuēlā.

IDES = Instituto Departamental Espíritu del Siglo (Departamenta institūts «Gadsimta gars») — iestāde, kura atrodas Truhijo pilsētā Kolonas departamentā Hondurasā.

ch (garifunu valoda) = č; h (garifunu valoda) = h; j (karinja valoda) = y (garifunu valoda) = j; kh un th (lokono valoda) izrunā attiecīgi kā k un t, bet ar aspirāciju (paspēcinātu izelpu); ñ (garifunu valoda) = ņ; ü (garifunu valoda) = u (lokono valoda) ≈ i vārdā *mani*.

Par metisiem sauc spāniski runājošus jauktas eiropiešu un Amerikas indiāņu izcelsmes cilvēkus. Tupretīm garifunu tautai ir jaukta afrikāņu un indiāņu izcelsme.

Kasavas maize ir kraukšķīgs apaļas formas maizes izstrādājums, ko pagatavo no maniokas miltiem.

—Andrejs Ņikuļins, Milēna Veneva

Latviešu teksts: Aleksejs Peguševs.

Lai veicas!

Astoņpadsmitā Starptautiskā Lingvistikas Olimpiāde

Ventspils (Latvija), 2021. g. 19.–23. jūlijā

Atbilžu lapa

Komanda:

(a)

netiek vērtēts												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
AS	N							L	AM	BH		
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
AL	AQ	BG				AK	AJ		AW			
27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	
		F				AV		AN	AC	BI		

tiek vērtēts												
39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51
52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62		

(b) • Ariengatu nóguchu nun nabuidunu muna.

- Hísieti uwi lun.
- Nani guríara to.
- ¿Ka babuserubai?
- Ibiđieti nun átirila irumu tau.
- Yumbuitibu hamuga anhabu giara.
- Áfarati búguchi aban ounli.
- Háluaha háfuridun óuchaha haruga.
- Nidin aríahai úduraü.
- Nuguya mabuseruntina nuádigimari.
- ¿Ka tiri lani seńora?
- Ariha hamutina súdara.
- ¿Ka abu ludin?
- ¿Ka biribai?
- Wagía madüguntiwa guríara.
- Máfaru numutu hińaru to.

(c) • *Nezinu, kā sauc tavu tēvu.*

- *Viņi neredz šo vietu.*
- *Jūs nezināt, kā sauc šo vīrieti.*
- *Šī slota ir mūsu.*
- *Tu mani nenogalināji.*
- *Mēs neredzam šo laivu.*

(d) i.

- *sieviete*
- *vecmāmiņa*
- *auss*
- *roka*
- *apakšdelms*
- *tas*
- *tā*

- *tu*
- *nogalināt*
- *gulēt*
- *redzēt*
- *pēc*
- *viens*
- *divi*

ii. _____ > _____

(e)

garifunu valoda (sieviešu runa)	garifunu valoda (vīriešu runa)	lokono valoda	karinja valoda	latviešu valoda
eyeri		wadili	wokory	
ati				<i>pipars</i>
		dei	awu	
		dakoti	ypupuru	<i>mana kāja</i>
			ajamosaiky	<i>tavs nags</i>
		kathi	nuno	
baligi			werùnòpo	
	amürü	bui		→ (d)
				<i>mans šūpuļtīkls</i>
	würi			<i>sieviete</i>
hugía (huguya)			amyjaron	
		kabun	oruwa	
	günwüri		kowai	<i>maksķerēšanas āķis</i>
hürü	wayumu	koa	wajumo	<i>krabis</i>
		kodibio	tonoro	
		dalikin	yjeky	<i>mans mājdzīvnieks</i>
		marishi	awasi	
			enàtary	<i>viņa deguns</i>
			kurijara	
		banahu	ore	
		shifen	ituna	<i>būt/kļūt rūgtam</i>
mua			nono	
		shimarha	pyrywa	<i>bulta</i>
		oniabo, iniabo	tuna	
		khayaba	kusipo	<i>blusa</i>
		ikikhodo	wàto	
		hadali		<i>saule</i>
		bahu rheroko	pena	<i>durvis</i>
núbana			yjere	
		shiba		<i>akmens</i>
		udaha	pi	<i>āda</i>

- (f)
1. 1. Bian thoyothonon dadukha.
2. Bian horhorho yâka.
3. Bian kasakabo diki landa.
4. Dashî danoro diakoka.
5. Dashimakufa hîri lokoa hu.
6. Ikî kolokoka to hime.
7. Ludukha to kabadaro.
8. Lufarafa to kabadaro oma.
9. Lufarafa.
10. Lufarufa aba kabadaro.
11. Namithadufa de.
12. To thoyotho kanabafa to kodibiobe khonan.
13. To thoyotho kanabufa to kodibiobe.
 2. 14. Lufarufa aba kabadaro tora hiyaro oma.
15. Hushimaku we.
16. Horhorho diakoka to shibabe.
 3. N. *Vīrietis klausīsies.*
O. *Mēs smiesimies.*
P. *Viņi kliegs.*
Q. *Šeit ir trīs vīrieši.*

(g)

• abu	• anura	• irumu
• ábuna	• ariha	• ladüga
• achülüra	• ariñaha	• ligía
• adeira	• arüna	• nugía (nuguya)
• adüga	• ásurá	• ou(n)we
• adumureha	• áwaha	• súdara
• adura	• ayawa	• sun
• áfara	• bugía (buguya)	• tugía (tuguya)
• afeidira	• ebelura	• uagu
• áfurida	• eifi	• úduraü
• áluaha	• eiga	• umadaü
• aluguraha	• hagía	• un
• anhein	• halaü	• wagía
• anihein	• íchiga	• ya